

Laaja hyvinvointisuunnitelma
2026-2030

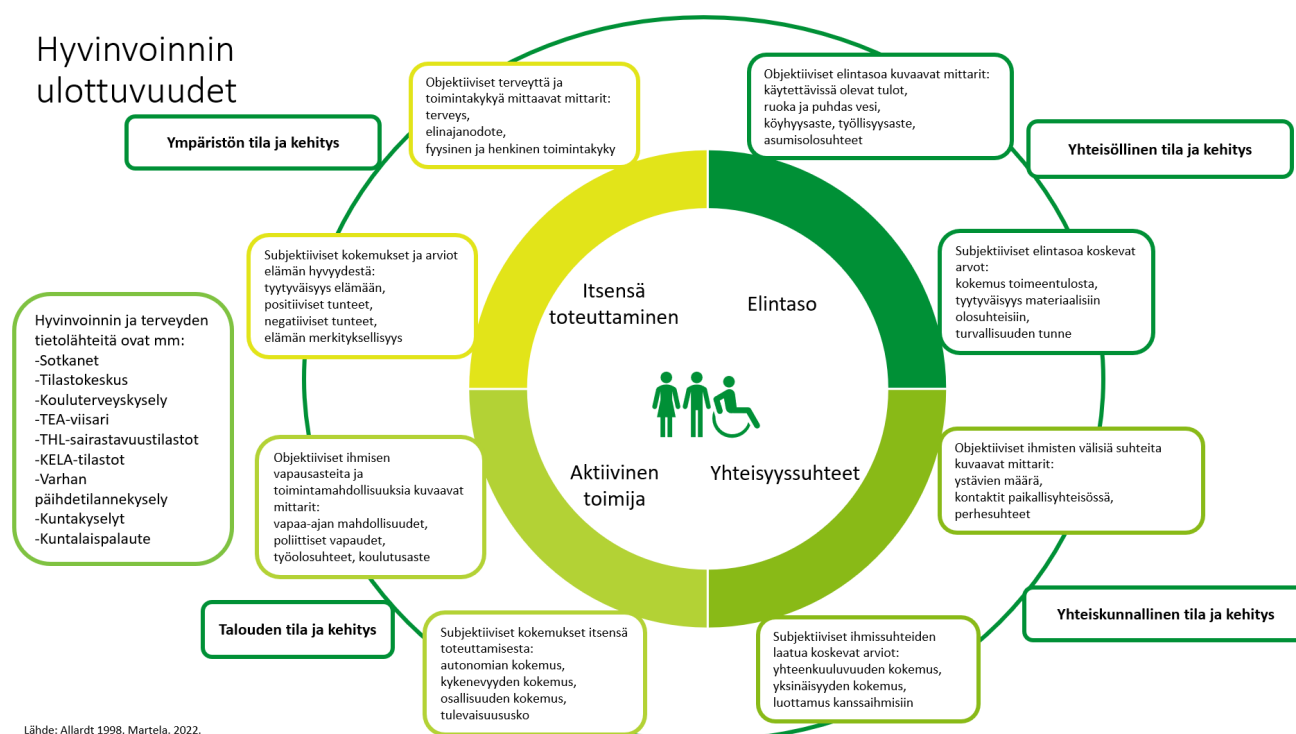
Sisälllys

1	Johdanto.....	3
2	Suunnitelman laatimisprosessi	6
3	Hyvinvointisuunnitelma	7
3.1	Kaikki ikäryhmät	7
3.1.1	Fyysinen kunto ja elintavat.....	7
3.1.2	Mielen hyvinvointi ja osallisuus	8
3.1.3	Arjen ja läheisyyden turvallisuus.....	9
3.2	Lapset, nuoret ja lapsiperheet	9
3.2.1	Fyysinen kunto ja elintavat.....	9
3.2.2	Mielen hyvinvointi ja osallisuus	11
3.2.3	Arjen ja läheisyyden turvallisuus.....	12
3.3	Työikäiset.....	13
3.3.1	Fyysinen kunto ja elintavat.....	13
3.3.2	Mielen hyvinvointi ja osallisuus	14
3.3.3	Arjen ja läheisyyden turvallisuus.....	14
3.4	Ikääntyneet	15
3.4.1	Fyysinen kunto ja elintavat.....	15
3.4.2	Mielen hyvinvointi ja osallisuus	16
3.4.3	Arjen ja läheisyyden turvallisuus.....	16
4	Lähteitä.....	18
5	Liite 1 Kunnallinen vammaispoliittinen ohjelma 2026-2030	

1 Johdanto

Kunnan valtuustokausittaiseen laajaan hyvinvointikertomustyöhön sisältyy hyvinvointisuunnitelma, jossa määritellään toimenpiteet, vastuutahot sekä mittarit ja seurantamenetelmät väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan edistämiseksi sekä eri väestöryhmien välisten terveyserojen kaventamiseksi. Hyvinvointisuunnitelma pohjautuu hyvinvointikertomuksessa tunnistettuihin haasteisiin ja muihin ajankohtaisiin ilmiöihin. Nousiaisten kunnan hyvinvointisuunnitelma pitää sisällään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, työikäisten hyvinvointia koskevan hyvinvointisuunnitelman sekä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi laadittavan suunnitelman.

Suunnitelman rakenne vastaa hyvinvointialueen vastaavaa suunnitelmaa, jotta suunnitelmat olisivat yhteneväiset alueellisen suunnitelman kanssa. Suunnitelma on jaettu ikäryhmittäisiin tavoitteisiin: kaikki ikäryhmät, lapset, nuoret ja lapsiperheet, työikäiset sekä ikääntyneet. Jokainen ikäryhmä on jaettu edelleen eri aihealueen sisältäviin tavoitteisiin. Näitä aihealueita ovat fyysinen kunto ja elintavat, mielen hyvinvointi ja osallisuus sekä arjen ja lähisuhteinen turvallisuus.

Kuva 1. Hyvinvoinnin ulottuvuudet

Hyvinvoinnin ulottuvuudet

Ihmisen hyvinvointi koostuu useasta eri ulottuvuudesta ja hyvinvoinnin kokonaisvaltaiseksi ymmärtämiseksi Erik Allardt (1976) on luonut hyvinvoinnin teorian, joka kuvaa hyvinvointia hyvin kokonaisvaltaisesti huomioiden sekä objektiiviset että subjektiiviset näkökulmat. Tämän hyvinvointiteorian tietoja on hyödynnetty esimerkiksi kuntalaiskyselyn 2024 koostamisessa. Kuntalaiskyselyn avulla on kerätty monipuolisesti tietoa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden tilasta. Lisäksi teoria auttaa huomioimaan ympäröivien olosuhteiden merkitystä ihmisen hyvinvoinnille.

Erik Allardt jakoi hyvinvoinnin kolmeen eri osa-alueeseen: elintasaan, yhteisyysuhteisiin ja itsensä toteuttaminen. Frank Martela (2022) on lisännyt omassa artikkelissaan alkuperäiseen teoriaan vielä neljännen ulottuvuuden: ihmisen aktiivisena toimijana.

Elintaso kuvaa elinoloihin ja elintasaan liittyviä tarpeita, joita ilman yksilö tämän teorian mukaan voi pahoin. Toisaalta elinolojen tietyn rajan ylittyminen ei enää tuota lisää hyvinvointia. Elinoloihin liittyvien tarpeiden tyydyttyminen viittaa yksilön omistamiin tai hallitsemiin resursseihin, kuten ravintoon, koulutukseen, asuntoon ja vaatetuksen tarpeisiin.

Yhteisyysuhteet teema sisältää tarpeita, joita ihminen tarvitsee pystyäkseen toimimaan suhteessa muihin ihmisiin. Rakkaus, läheisyys ja luottamus muodostuvat suhteessa muihin ihmisiin ja tarve yhteisyysuhteisiin tulee tyydytetyksi vastavuoroisissa, rakkautta ja huolenpitoa ilmaisevissa vuorovaikutussuhteissa.

Itsensä toteuttaminen kuvaa yksilön tarpeita toteuttaa itseään suhteessa muuhun yhteiskuntaan. Yksilön tarpeet eivät pääse toteutumaan, mikäli yksilön toimintaa määritellään vain ulkoapäin tulevien tarpeiden ja vaatimusten mukaisesti.

Aktiivinen toimija ulottuvuus korostaa yksilön autonomiaa ja kykenevyyttä, yksilöä aktiivisena toimijana. Yksilöllä on tarve vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin asioihin, tehdä itse omaa elämää koskevia päätöksiä ja pyrkiä toiminnallaan vaikuttamaan itselle merkityksellisiin asioihin. Ulottuvuus kuvaa ihmistä ajattelevana ja tuntevana olentona eli sitä mitä yksilö pitää hyvänä ja onnellisena elämänä.

Hyvinvoinnin yksilöön keskittyvien hyvinvoinnin ulottuvuuksien lisäksi on huomioitava myös hyvinvoinnin kestävyys tilaa tarkastelemalla 1) ympäristön tilaa ja kehitystä, 2) yhteisöllisen tilaa ja kehitystä, 3) talouden tilaa ja kehitystä sekä 4) yhteiskunnallista tilaa ja kehitystä.

Ympäristön tila ja kehitys tarkoittaa luonnon ja ympäristön tilan seurantaan, kuten käytettävissä olevien luonnonvarojen käytettävyyttä sekä ilmakehän tilanteen kehittymisen seurantaan.

Yhteisöllinen tila ja kehitys tarkoittaa ihmisyyteen tilan kehittymisen seurantaan. Tähän sisältyy esimerkiksi eri väestöryhmien väliset suhteet, kuten suvaitsevaisuus ja väestösuhteet.

Talouden tila ja kehitys tarkoittaa talousjärjestelmän kehittymisen seurantaan. Kehitystä on mahdollista seurata esimerkiksi valtion ja kotitalouksien taloustilanteella sekä työllisyys- ja palkkatasoilla.

Yhteiskunnallinen tila ja kehitys tarkoittaa yhteiskunnallisten instituutioiden kehityksen seuranta, kuten demokratian ja koulutusjärjestelmän toimivuutta sekä oikeusjärjestelmän puolueettomuuden tarkastelua.

2 Suunnitelman laatimisprosessi

Hyvinvointitoimikunta on aloittanut hyvinvointikertomustyön jo vuoden 2024 syksyn aikana. Valmisteluprosessiin päätettiin osallistaa mahdollisimman laajasti kunnassa työskenteleviä henkilöitä sekä vaikuttamistoimielimiä. Kevään ja syksyn 2025 aikana suunnitelmaan on osallistettu varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilökuntaa, nuorisovaltuustoa sekä vammais- ja vanhusneuvostoa. Samanaikaisesti vammaisneuvosto on työstänyt kunnallista vammaispoliittista ohjelmaa, joka liitetään osaksi hyvinvointisuunnitelmaa.

Henkilöstön kanssa suunnitelmaa on käsitelty ennalta laaditun pohja-aineiston avulla, jossa on kuvattu kuntalaisten nykyistä hyvinvoinnin tilaa. Aineiston ja muiden tunnistettujen ilmiöiden pohjalta tehdyt huomiot on kirjattu ylös ja niitä on hyödynnetty suunnitelman laadinnassa. Nuorisovaltuuston ja vanhusneuvoston kokouksissa käsitellyt asiat on myös kirjattu ylös ja huomioitu suunnitelman laadinnassa. Hyvinvointitoimikunta laati suunnitelman luonnoksen, joka lähetettiin lausuntokierrokselle nuorisovaltuustoon, vanhus- ja vammaisneuvostoon, kasvatus- ja sivistyslautakuntaan sekä tekniseen lautakuntaan. Hyvinvointisuunnitelman luonnos on ollut kommentoitavana kunnan verkkosivuilla. Hyvinvointitoimikunta käsitteli saapuneet kommentit ja lausunnot ja teki tarvittavat muutokset hyvinvointisuunnitelmaan. Hyvinvointisuunnitelman toteutumista tullaan raportoimaan valtuustolle osana vuosiraporttia.

Kuva 2. Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman prosessi.

3 Hyvinvointisuunnitelma

3.1 Kaikki ikäryhmät

3.1.1 Fyysinen kunto ja elintavat

1. tavoitteena on hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön kytkeminen osaksi yhdistystoimintaa.

Toimenpiteeksi tavoitteen saavuttamiseksi on asetettu avustustoiminnan myöntämisen perusteina käytettävän kunnan hyvinvointisuunnitelman tavoitteita.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat kirjasto- ja kulttuuritoimenjohtaja, vapaa-aikatoimenpäällikkö ja hyvinvointikoordinaattori.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista seurataan ovat: avustustoiminnan myöntämisen kriteerit muokattu ja uudet avustuslomakkeet otettu käyttöön.

2. tavoitteena on eriarvoisuuden tunnistaminen ja huomiointi ehkäisevän päihdetyön toimissa.

Toimenpiteeksi tavoitteen saavuttamiseksi on asetettu eriarvoisuuden huomioiminen ja tunnistaminen jatkossa suunnitelmissa ja toimenpiteissä.

Vastuutaho, joka vastaa tavoitteen toteutumisesta on hyvinvointitoimikunta.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista seurataan ovat: EPT-kypsyysanalyysi, eriarvoisuus tunnistettu ja huomioitu suunnitelmissa.

3. tavoitteena on riskiryhmien tunnistaminen ja toimenpiteiden kohdentaminen kohderyhmälle.

Toimenpiteiksi on asetettu riskiryhmien huomioiminen ja tunnistaminen jatkossa suunnitelmissa ja toimenpiteissä.

Vastuutaho, joka vastaa tavoitteen toteutumisesta on hyvinvointitoimikunta.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista seurataan ovat: EPT-kypsyysanalyysi, riskiryhmät tunnistettu ja huomioitu suunnitelmissa. Etsivä nuorisotyön osallistuminen kutsuntatilaisuuksiin ja aikalisätoiminnan ohjaajina toimiminen.

4. tavoitteena on vähävaraisten terveellisen ravitsemuksen tukeminen.

Toimenpiteiksi on asetettu hävikkiruoan jakaminen, ruokakassijakelu ja yhteisöllinen ruokailu.

Vastuutahoja, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat ruokahuoltopäällikkö, SPR Nousiaisten osasto ja Nousiaisten seurakunta.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista seurataan ovat toimien kävijämäärien seuranta.

3.1.2 Mielen hyvinvointi ja osallisuus

1. tavoitteena on varmistaa kuntalaisten osallistaminen.

Toimenpiteiksi on määritelty kuntalaiskysely sekä kirjasto- ja kulttuurikyselyjen teettäminen vuorovuosin.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat johtoryhmä, kirjasto- ja kulttuuritoimi ja hyvinvointikoordinaattori.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista seurataan ovat: kuntalaiskyselyt teetetty vuorovuosin ja tuloksista raportoitu vuosiraportin yhteydessä valtuustolle.

2. tavoitteena on mielenterveyden edistämisen osaamisen kehittäminen.

Toimenpiteeksi on määritetty henkilöstön mielenterveyden edistämisen osaamisen kartoittaminen.

Vastuutaho, joka vastaa tavoitteen toteutumisesta on hyvinvointitoimikunta.

Mittari, jolla tavoitteen saavuttamista arvioidaan on: henkilöstön mielenterveyden edistämisen osaaminen kartoitettu.

3. tavoitteena on vaikuttavien toimintamallien käyttöönotto.

Toimenpiteeksi on määritetty mielenterveyden edistämisen toimintamallien pilotointeja.

Vastuutaho, joka vastaa tavoitteen toteutumisesta on hyvinvointitoimikunta.

Mittari, jolla tavoitteen toteutumista arvioidaan on: aktiivinen osallistuminen mielenterveyden edistämisen toimintamallien pilotointeihin yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

4. tavoitteena on kunnan palveluiden, viestinnän ja toimintaympäristöjen esteettömyyden ja saavutettavuuden parantaminen yhteistyössä kunnan vaikuttamistoimielinten kanssa.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta on johtoryhmä, hyvinvointitoimikunta ja vaikuttamistoimielimet

Mittarit, joilla tavoitteen toteutumista arvioidaan ovat: vaikuttamistoimielinten lausuntojen hyödyntäminen päätöksenteossa, saavutettavuuden huomioiminen kunnallisissa kyselyissä ja digipalveluissa, verkkopalveluiden käytettävyydestä ja laadusta huolehtiminen sekä viestinnän saavutettavuudesta huolehtiminen. Lisäksi toteutuneita toimia voidaan arvioida järjestämällä vammais- ja vanhusneuvoston sekä nuorisovaltuuston yhteinen vuosittainen hyvinvointitapaaminen, jossa osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tilaa arvioidaan.

3.1.3 Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

1. tavoitteeksi on asetettu kävelyn ja pyöräilyn kehittäminen kunnassa.

Toimenpiteenä on kävelyn ja pyöräilyn edistämishankkeen toteuttaminen.

Vastuutahoina ovat sivistysjohtaja, tekninen, johtaja, rehtorit, elinvoimapäällikkö, hyvinvointikoordinaattori ja yhteistyökumppani konsultin roolissa.

Mittari, jolla tavoitteen toteutumista arvioidaan on edistämishankkeen toteutumisen arviointi.

2. tavoitteeksi on asetettu liikenneturvallisuuden kehittäminen.

Toimenpiteiksi on määritelty kunnan liikenneturvallisuustyöryhmän aktiivinen toiminta sekä liikenneturvallisuussuunnitelman toteutus ja seuranta.

Vastuutaho, joka vastaa tavoitteen toteutumisesta on liikenneturvallisuustyöryhmä.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista seurataan ovat: työryhmän toteutuneet kokoukset ja liikenneturvallisuussuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta.

3.2 Lapset, nuoret ja lapsiperheet

3.2.1 Fyysinen kunto ja elintavat

1. tavoitteeksi on asetettu ruokasuositusten mukainen ruokailu.

Toimenpiteiksi tavoitteen saavuttamiseksi on asetettu Nykytila.fi arviointityökalun käyttöönotto ja vakiinnuttaminen sekä henkilökunnan koulutukset ruokakasvatukseen liittyen.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat rehtorit, opetushenkilöstö, varhaiskasvatusjohtajat, varhaiskasvatuksen henkilökunta ja palvelupäällikkö.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista seurataan ovat: yhä useampi nuori syö koululounaan, henkilökunnan osaaminen ruokakasvatuksesta kehittyy ja Nykytila.fi-arviointi toteutuu vuosittain.

2. tavoitteeksi on asetettu liikkumisen edistäminen.

Toimenpiteiksi on asetettu liikuntatilojen käyttö varhaiskasvatukselle ja koululuille, pitkien liikuntavälituntien käyttöönotto sekä suositellaan että lapset ja nuoret tulevat pyörällä tai kävellen kouluun. Soveltavaa liikuntaa edistetään alueellisesti. Koulukuljetusten, koulutilojen ja harrastusmahdollisuuksien esteettömyyden ja saavutettavuuden seuranta.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat rehtori, opetushenkilöstö, varhaiskasvatus ja vapaa-aikatoimi.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: liikuntatilojen käyttö, lasten ja nuorten MOVE-tulosten paraneminen, keskittyminen oppitunneilla paranee, perusopetuksen TEAvisarikyselyn tulokset paranevat. Soveltavan liikunnan mahdollisuudet alueellisesti. Esteettömyyden ja saavutettavuuden seuranta toteutunut.

3. tavoitteeksi on asetettu harrastamisen tukeminen.

Toimenpiteiksi on asetettu Harrastamisen Suomen mallin (HSM) toiminnan kehittäminen palautteiden ja toiveiden mukaisesti.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat vapaa-aikapalvelut ja harrastusryhmien ohjaajat.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: toteutuneiden harrastusryhmien määrät, osallistuneiden määrät ja harrastamattomien aktivointi.

4. tavoitteeksi on asetettu päihdeettömyyteen tukeminen.

Toimenpiteiksi on asetettu ehkäisevän päihdetyön aktiivinen toiminta ja Vinssi-hankkeen toteutus.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat ehkäisevän päihdetyön työryhmä ja Vinssi-hankkeen työryhmä.

Mittarit, joiden avulla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat toteutuneiden toimenpiteiden arviointi. Kunnan ept-työryhmän toimenpiteet.

3.2.2 Mielen hyvinvointi ja osallisuus

1. tavoitteeksi on asetettu kiusaamisen ehkäisy ja varhainen puuttuminen kiusaamiseen.

Toimenpiteiksi on asetettu kiusaamisen vastustamisen menetelmien ylläpitäminen ja lisääminen.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat rehtori, opetushenkilöstö ja nuorisotyön henkilöstö.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: yhä harvempi nuori kokee viikoittaista koulukiusaamista ja kiusaamista vapaa-ajan ohjatuissa toiminnoissa.

2. tavoitteeksi on asetettu sosiaalisen median käytön ohjeistaminen/valistustyö.

Toimenpiteiksi on asetettu sosiaalisen median suositusten käyttöönotto.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat koulunuorisotyöntekijä, koulukuraattori ja koulupsykologi.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: toteutuneet somevalistus oppitunnit, älylaitteiden käyttö kouluajalla ja laadittu materiaali/koulutus huoltajille.

3. tavoitteeksi on asetettu osallisuuden edistäminen.

Toimenpiteiksi on asetettu lapsiparlamenttitoiminnan vakiinnuttaminen, nuorisovaltuuston toimintaedellytyksistä huolehtiminen sekä nuorisovaltuuston, oppilaskuntien ja tukioppilaiden yhteisöllisyyttä edistävien toimintojen järjestäminen. Lisäksi vahvistetaan inklusiivisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen erityisen tuen toteutumista.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat lapsiparlamenttitoiminnan koordinaattorit, nuorisovaltuusto, koulujen oppilaskunnat ja tukioppilaat sekä heitä ohjaavat aikuiset.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: lapset ja nuoret kokevat heillä olevan hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, nuorisovaltuuston toteuttamat toiminnot. Oppilaskuntien ja tukioppilaiden järjestämät toiminnot. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaresurssit ovat riittävästi tarpeeseen nähden ja erityinen tuki toteutuu perusopetuslain mukaisesti.

4. tavoitteeksi on asetettu syrjäytymisriskissä olevien lasten ja nuorten tukeminen sekä yksinäisyyden ehkäisy. Varmistetaan myös vammaisten lasten ja perheiden erityistarpeet.

Toimenpiteiksi on asetettu etsivän nuorisotyön, koulunuorisotyön sekä opiskeluhuollon vakiintuneet toiminnot, välkkäkaveritoiminta sekä JOPO-toiminta.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat etsivän nuorisotyön työntekijät, koulunuorisotyöntekijä ja rehtorit, opiskeluhuolto.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: etsivä nuorisotyön (mm. SOVARI-kysely), koulunuorisotyön vuosiraportissa raportoidut toimenpiteet, yhä harvempi nuori jää ilman opiskelutai työpaikkaa, välkkäkaveritoiminnan, joustavan perusopetuksen (JOPO)-toiminnan toteutuminen.

5. tavoitteeksi on asetettu lasten oikeuksien toteutumisen varmistaminen.

Toimenpiteeksi on asetettu hakeminen mukaan Unicef-lapsiystävällinen kunta malliin ja mallin vakiinnuttaminen.

Vastuutaho, joka vastaavat tavoitteen toteutumisesta on hyvinvointitoimikunta.

Mittari, jolla tavoitteen saavuttamista arvioidaan on: malliin hakeminen toteutunut syksyllä 2025 ja mallin toteuttaminen, mikäli kunta valitaan mukaan.

6. tavoitteeksi on asetettu varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen.

Toimenpiteeksi on asetettu varhaiskasvatuksen VALSSI-hankkeen toteuttaminen Nousiaisten kunnan osalta.

Vastuutaho, joka vastaa tavoitteen toteuttamisesta on varhaiskasvatus.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat osa Valssi-hankkeen toteutusta ja arviointia.

3.2.3 Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

1. tavoitteeksi on asetettu liikenneturvallisuuden edistäminen.

Toimenpiteiksi on asetettu kampanjat, tapahtumat, kävelyn ja pyöräilyn edistämisen ohjelman toteutus, varhaiskasvatuksen liikenneturvallisuustyön kehittäminen sekä nuorisopalveluiden liikenneturvallisuustyön kehittäminen.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat rehtorit, opetushenkilöstö, varhaiskasvatusjohtajat, varhaiskasvatuksen henkilökunta, palvelupäällikkö, nuorisovaltuusto, koulunuorisotyöntekijä, etsivät nuorisotyöntekijät, nuorisotyön koordinaattori.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: kampanjoinnin ja tapahtumien toteutuminen, kävelyn ja pyöräilyn edistämisen ohjelman toteutuminen sekä Viiden tähden liikenneturvallinen kunta -mittarin varhaiskasvatuksen ja nuorisopalvelujen liikenneturvallisuustyön osien arviointi paranee.

2. tavoitteeksi on asetettu huoltajien osallistaminen perusopetuksen suunnitteluun.

Toimenpiteiksi on asetettu vanhempainyhdistystoiminnan tukeminen ja osallistaminen suunnitteluun.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat rehtorit.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: huoltajien osallisuuskeinoja kehitetään ja perusopetuksen TEAvisari.

3. tavoitteeksi on asetettu turvallisen arjen ja toimintaympäristön varmistaminen.

Toimenpiteiksi on asetettu väkivallan ehkäisyn ja ehkäisevän päihdetyön toimintamallin vakiinnuttaminen sekä tiivis yhteistyö huoltajien kanssa.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat rehtorit, opetushenkilöstö, varhaiskasvatusjohtajat, varhaiskasvatuksen henkilökunta, vapaa-aikatoimi ja kunnan työsuojeluorganisaatio.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat toimintamallin käyttöönotto/vakiinnuttaminen.

3.3 Työkäiset

3.3.1 Fyysinen kunto ja elintavat

1. tavoitteeksi on asetettu ehkäisevän päihdetyön toimien kohdentaminen työkäisiin.

Toimenpiteiksi on asetettu tutkimustiedon ja seurantatiedon hyödyntäminen, yhteistyö hyvinvointialueen kanssa sekä viestinnän lisääminen kohderyhmälle.

Vastuutaho, joka vastaavaa tavoitteen toteutumisesta on hyvinvointitoimikunta.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: EPT-kypsyysanalyysin tulokset paranevat ja työkäisille jaettu tietoa kohdennetusti ehkäisevän päihdetyön asioista.

2. tavoitteeksi on asetettu liikunnallisen elämäntavan mahdollistaminen.

Toimenpiteiksi on asetettu matalan kynnyksen liikuntatoimintojen järjestäminen ja ilmaisten salivuorojen tarjoaminen.

Vastuutaho, joka vastaavaa tavoitteen toteutumisesta on vapaa-aikatoimi.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat liikuntatoimintoihin osallistuneiden määrät.

3.3.2 Mielen hyvinvointi ja osallisuus

1. tavoitteeksi on asetettu kansalaisopistotoimintaan osallistuvien määrän kasvattaminen.

Toimenpiteiksi on asetettu uusien tilojen ja toimintojen markkinointi ja Raisio-opiston kanssa tehtävä yhteistyö.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat Raisio-opisto sekä kunnan sivistystoimi.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat toimintakertomus, toteutuneet kurssit ja kurssilaisten määrä.

2. tavoitteeksi on asetettu osallisuuden edistäminen.

Toimenpiteeksi on asetettu tapahtumatuotannon ylläpitäminen.

Vastuutaho, joka vastaavaa tavoitteen toteutumisesta on vapaa-aikatoimi sekä kirjasto- ja kulttuuritoimi.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat toteutuneet tapahtumat ja arviot osallistujamääristä.

3.3.3 Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

1. tavoitteeksi on asetettu liikenneturvallisuuden edistäminen.

Toimenpiteiksi on asetettu onnettomuustilastojen seuranta ja tarvittavien toimien toteuttaminen liikenneturvallisuustyöryhmän kanssa, tiedottaminen ja viestiminen eri viestintäkanavien avulla (sosiaalinen media, vapaa-aikaesite, kunnan verkkosivut).

Vastuutaho, joka vastaavaa tavoitteen toteutumisesta on liikenneturvallisuustyöryhmä.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat onnettomuustilastot ja viestinnän toteuttaminen.

3.4 Ikääntyneet

3.4.1 Fyysinen kunto ja elintavat

1. tavoitteeksi on asetettu päihdehaittojen ennaltaehkäisy ja puuttuminen ja ikääntyneiden tavoittaminen ehkäisevän päihdetyön toimin.

Toimenpiteiksi on asetettu tutkimustiedon ja seurantatiedon hyödyntäminen, yhteistyö hyvinvointialueen kanssa sekä viestinnän lisääminen kohderyhmälle.

Vastuutaho, joka vastaa tavoitteen toteutumisesta on hyvinvointitoimikunta.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat: EPT-kypsyysanalyysin tulokset paranevat, ikääntyneitä kohdattu ja tiedotettu ehkäisevän päihdetyön toimista.

2. tavoitteeksi on asetettu liikkumisen edistäminen.

Toimenpiteiksi on asetettu Voimaa vanhuuteen -hankkeen toteuttaminen.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat vapaa-aikapalvelut ja hyvinvointikoordinaattori.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat Voimaa vanhuuteen-hankeessa aktiivinen toimiminen ja viestintä kuntalaisille.

3. tavoitteeksi on asetettu ravitsemustiedon lisääminen.

Toimenpiteiksi on asetettu ravitsemusaiheisten tapahtumien/kampanjoiden järjestäminen.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat hyvinvointikoordinaattori ja vanhuse neuvosto.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat toteutuneet tapahtumat ja kampanjat.

3.4.2 Mielen hyvinvointi ja osallisuus

1. tavoitteeksi on asetettu yksinäisyyden ehkäisy ja osallisuuden edistäminen.

Toimenpiteeksi on asetettu Ystväpiiri toiminnan pilotoiminen.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat Varha, hyvinvointikoordinaattori ja Eläkeliitto Nousiaisten yhdistys.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat yksinäisyyden kokemusten väheneminen ja toiminnan pilotoinnin onnistuminen.

2. tavoitteeksi on asetettu hyvinvointitiedon kerääminen.

Toimenpiteeksi on asetettu ikääntyneille suunnattujen kyselyjen teettäminen yhteistyössä vanhusneuvoston ja kunnan kanssa.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat johtoryhmä, hyvinvointikoordinaattori ja vanhusneuvosto.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat ikääntyneiden vastaajien määrä/kysely.

3. tavoitteeksi on asetettu henkisen hyvinvoinnin edistäminen.

Toimenpiteeksi on asetettu matalan kynnyksen keskustelupaikan mahdollistaminen kunnan, yhdistysten ja seurakunnan yhteistyönä.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat kunta, alueen yhdistykset ja seurakunta.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat tiedottaminen erilaisista matalan kynnyksen keskustelupaikoista ja mahdollisesti osallistujamäärien kerääminen. Yhteiskyytien tai esteettömien kuljetusvaihtoehtojen mahdollinen hyödyntäminen tapahtumiin.

3.4.3 Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

1. tavoitteeksi on asetettu liikenneturvallisuuden edistäminen.

Toimenpiteeksi on asetettu liikenneturvallisuusaiheisten tapahtumien/kampanjoiden järjestäminen.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat liikenneturvallisuusryhmä ja vanhusneuvosto.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat toteutuneet tapahtumat/kampanjat, Viiden tähden liikenneturvallinen kunta –mittarin osan kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita arviointi paranee.

2. tavoitteeksi on asetettu kaatumisista johtuvien tapaturmien ehkäisy.

Toimenpiteeksi on asetettu liukuesteiden jakamisen jatkuminen ja palvelusta viestiminen.

Vastuutahot, jotka vastaavat tavoitteen toteutumisesta ovat johtoryhmä sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelut.

Mittarit, joilla tavoitteen saavuttamista arvioidaan ovat jaettujen liukuesteiden määrä vuosittain, kaatumisista johtuvien sairaalahoitajaksojen määrän väheneminen/pysyminen alhaisena.

4 Lähteitä

Hyvinvointiteorian lähdetiedot

Allardt, E. 1998. Hyvinvointitutkimus ja elämänpolitiikka. Teoksessa J. P. Roos & Tommi Hoikkala (toim.) Elämänpolitiikka. Helsinki: Gaudeamus, 34–53.

Martela, F. 2022. Hyvinvoinnin mittaus edellyttää hyvinvoinnin teoriaa – Erik Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet päivitettyinä nykyaikaan. Yhteiskuntapolitiikka 87(5-6). https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145551/YP2205-6_Martela.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 24.11.2025.

Mynämäki

Kunnallinen vammaispoliittinen
ohjelma 2026–2030

Sisälllys

1	Kunnallisen vammaispoliittisen ohjelman tausta	4
1.1	Tarkoitus ja tavoitteet.....	4
1.2	Vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen kunnallisessa päätöksenteossa	4
1.3	Seuranta ja mittarit	5
2	Käsitteiden määrittely	6
2.1	Vammaisuus	6
2.2	Saavutettavuus	6
2.3	Esteettömyys	6
2.4	Kohtuullinen mukauttaminen	6
2.5	Kaikille sopiva suunnittelu.....	6
3	Vammaisten henkilöiden osallisuus	7
3.1	Tavoite	7
3.2	Toimenpide/toimenpiteet	7
3.3	Seuranta ja mittarit	7
4	Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo	8
4.1	Tavoite	8
4.2	Toimenpide/toimenpiteet	8
4.3	Seuranta ja mittarit	8
5	Tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen	9
5.1	Tavoite	9
5.2	Toimenpide/toimenpiteet	9
5.3	Seuranta ja mittarit	9
6	6. Esteettömyys ja saavutettavuus	10
6.1	Tavoite	10
6.2	Toimenpide/toimenpiteet	10
6.3	Seuranta ja mittarit	10
7	Turvallisuus ja vaaratilanteet	11
7.1	Tavoite	11
7.2	Toimenpide/toimenpiteet	11

7.3	Seuranta ja mittarit	11
8	Koulutus	12
8.1	Tavoite	12
8.2	Toimenpide.....	12
8.3	Seuranta ja mittarit	12
9	Terveys ja kuntoutus	13
9.1	Tavoite	13
9.2	Toimenpide/toimenpiteet	13
9.3	Seuranta ja mittarit	13
10	Kulttuuri-, virkistys- liikuntatoiminta.....	14
10.1	Tavoite	14
10.2	Toimenpide/toimenpiteet	14
10.3	Seuranta ja mittarit	14

1 Kunnallisen vammaispoliittisen ohjelman tausta

1.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Kunnallisen vammaispoliittisen ohjelman tarkoitus on varmistaa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen kunnassa. Tavoitteena on määritellä ohjelman konkreettiset toimenpiteet kunnan palvelujen ja toimintojen näkökulmasta sekä seurata ohjelman toteutumista säännöllisesti.

Ohjaavia lakeja ja asiakirjoja ovat muun muassa:

-Kuntalaki (410/2015)

-YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

-Vammaispalvelulaki (675/2023)

-Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

-Terveydenhuoltolaki (1326/2010)

-EU:n Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva strategia 2021–2030

-Oikeus osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma 2020–2023 (STM:n julkaisuja 2021/2)

1.2 Vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen kunnallisessa päätöksenteossa

Kuva. Kunnallisen päätöksenteon prosessi vireilletulosta täytäntöönpanoon.

Vireilletulo: Vammaisneuvosto voi tehdä aloitteita ja esityksiä asioista, jotka koskevat vammaisia henkilöitä.

Valmistelu: Vammaisneuvosto voi osallistua valmisteluvaiheeseen antamalla lausuntoja ja kommentteja suunnitelmista ja esityksistä. He voivat myös olla mukana työryhmissä ja neuvottelukunnissa, jotka valmistelevat päätöksiä.

Päätöksenteko: Vammaisneuvoston edustajat voivat osallistua päätöksentekuelinten kokouksiin, kuten lautakuntien ja valtuustojen kokouksiin ja tuoda esiin vammaisten henkilöiden näkökulmia.

Tiedoksianto: Päätöksistä tiedottaminen vammaisneuvostolle ja heidän kautta vammaisille henkilöille on tärkeää, jotta he ovat tietoisia päätöksistä ja niiden vaikutuksista.

Täytäntöönpano: Vammaisneuvosto voi seurata päätösten täytäntöönpanoa ja antaa palautetta siitä, miten päätökset vaikuttavat vammaisten henkilöiden arkeen. He voivat myös ehdottaa parannuksia ja muutoksia tarvittaessa.

1.3 Seuranta ja mittarit

Kunnallisen vammaispoliittisen ohjelman tavoitteiden toteutumista raportoidaan osana vuosittaista toimintaraporttia sekä hyvinvointisuunnitelman vuosiraportointia.

2 Käsitteiden määrittely

2.1 Vammaisuus

YK:n vammaissopimus määrittelee vammaisuuden seuraavasti: "Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa."

2.2 Saavutettavuus

Saavutettavuudella tarkoitetaan kaikille vaivatta käytettävissä olevia palveluja. Saavutettavuudella viitataan usein digitaalisiin ympäristöihin. Digitaalisten ympäristöjen, kuten verkkosivustojen saavutettavuudessa otetaan huomioon se, että kaikki pystyvät yhtäläisesti käyttämään sivustoja sekä ymmärtämään niiden sisällön.

2.3 Esteettömyys

Esteettömyydellä tarkoitetaan kaikenlaisten ihmisten huomioon ottamista fyysisessä ympäristössä, kuten rakennetun ympäristön suunnittelussa ja toteuttamisessa.

2.4 Kohtuullinen mukauttaminen

Kohtuullisella mukauttamisella tarkoitetaan sellaisia järjestelyjä, joiden avulla vammaisen henkilön on mahdollista käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

2.5 Kaikille sopiva suunnittelu

Kaikille sopiva suunnittelu tarkoittaa sitä, että tuotteet, ympäristöt, ohjelmat ja palvelut suunnitellaan siten, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä.

3 Vammaisten henkilöiden osallisuus

3.1 Tavoite

Vammaisten henkilöiden osallisuuden edistäminen.

3.2 Toimenpide/toimenpiteet

Vammaisneuvosto on mukana kunnan toimintojen suunnittelussa, valmistelussa, arvioinnissa ja päätöksenteossa molemmissa kunnissa. Vammaisneuvosto teettää kyselyn kuntien asukkaille vähintään kahden vuoden välein ja osallistuu aktiivisesti tapahtumiin.

Lisätään tietoa vammaisille henkilöille tarkoitetuista palveluista kunnan verkkosivuille. Edistetään kunnan palvelujen esteettömyyttä ja saavutettavuutta.

3.3 Seuranta ja mittarit

Vammaisneuvoston läsnä- ja puheoikeus laajasti kuntien toimielimissä. Toteutetut kyselyt ja tulosten hyödyntäminen vammaisneuvoston toiminnan kehittämisessä sekä tiedottaminen edelleen tarvittaville tahoille mahdollisten muiden toimenpiteiden toteuttamista varten. Annettujen lausuntojen määrä, tapahtumiin osallistuminen. Tietojen löytyminen selkeästi kunnan verkkosivuilta.

4 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

4.1 Tavoite

Varmistaa kaikille yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset palvelut kunnassa.

4.2 Toimenpide/toimenpiteet

Seurataan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista kaikilla hallinnonaloilla, laaditaan tarvittaessa anomuksia ja/tai aloitteita epäkohtien korjaamiseksi.

4.3 Seuranta ja mittarit

Vammaisneuvoston vuosittaisessa toimintaraportissa kuvataan tehtyjä toimia.

5 Tietoisuuden ja tietopohjan lisääminen

5.1 Tavoite

Lisätään kuntalaisten tietoisuutta ja tietopohjaa kunnan vammaisneuvostosta.

5.2 Toimenpide/toimenpiteet

Lisätään vammaisneuvoston näkyvyyttä edistämällä viestintää muun muassa verkkosivuilla, painetuissa materiaaleissa, sosiaalisen median sivustolla ja erilaisissa tapahtumissa. Tutustutaan eri yksiköihin tarpeen mukaisesti.

5.3 Seuranta ja mittarit

Toteutunut viestintä, tapahtumat ja vierailut.

6 6. Esteettömyys ja saavutettavuus

6.1 Tavoite

Varmistetaan tilojen esteettömyys ja saavutettavuus. Vammaisneuvostolla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kuntien teknisissä lautakunnissa.

6.2 Toimenpide/toimenpiteet

Vammaisneuvosto seuraa kunnan palveluiden ja toimintojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä tarvittaessa laatii aloitteita epäkohtiin puuttumiseksi. Asiantuntijavierailijoiden hyödyntäminen. Tehdään esteettömyyskäyntejä.

6.3 Seuranta ja mittarit

Toteutunut seuranta ja laaditut aloitteet sekä vastaukset mahdollisiin aloitteisiin. Asiantuntijavierailujen toteutuminen. Tehdyt esteettömyyskäynnit.

7 Turvallisuus ja vaaratilanteet

7.1 Tavoite

Edistetään turvallista elämää kaikille.

7.2 Toimenpide/toimenpiteet

Vammaisneuvoston edustaja on nimettynä kuntien liikenneturvallisuusryhmiin ja toimii ryhmissä aktiivisesti huomioiden vammaisten henkilöiden tarpeet.

7.3 Seuranta ja mittarit

Vammaisneuvoston edustaja on nimettynä kuntien liikenneturvallisuusryhmissä ja toiminut ryhmissä aktiivisesti. Liikenneturvallisuustyöryhmän vuosittaisten kokousten määrät ja jäsenen osallistuminen kokouksiin.

8 Koulutus

8.1 Tavoite

Varmistetaan vammaisten henkilöiden yhdenvertainen oikeus koulutukseen sekä mahdollinen tarvittava tuki, huomioiden kaikki ikäryhmät.

8.2 Toimenpide

Vammaisneuvosto vaikuttaa asioiden suunnitteluun ja päätöksentekoon tuomalla viranhaltijoille ja päättäjiille tietoon vammaisten henkilöiden kokemuksia, tarpeita ja tyytyväisyyttä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Asiantuntijavierailujen hyödyntäminen.

8.3 Seuranta ja mittarit

Yhdenvertaisen koulutuksen toteutuminen, tarvittavat tukitoimet järjestetty. Mahdollisten asiantuntijavierailujen toteutuminen.

9 Terveys ja kuntoutus

9.1 Tavoite

Edistetään vammaisten henkilöiden hyvinvointia ja terveyttä.

9.2 Toimenpide/toimenpiteet

Vammaisneuvoston edustajat ovat nimettynä kuntien hyvinvointityöryhmiin ja toimivat ryhmissä aktiivisesti. Vammaisneuvoston edustaja on nimettynä Varhan vammaisneuvostoon ja edustajan tehtävänä on varmistaa kuntien vammaisten henkilöiden äänen kuuluminen ja asioiden edistäminen hyvinvointialueen palveluista.

9.3 Seuranta ja mittarit

Vammaisneuvoston edustajat ovat nimettyinä kunnan hyvinvointityöryhmiin ja hyvinvointialueen vammaisneuvostoon ja toimivat ryhmissä aktiivisesti. Tieto kulkee molempiin suuntiin.

10 Kulttuuri-, virkistys- liikuntatoiminta

10.1 Tavoite

Varmistetaan vammaisten henkilöiden huomioiminen kuntien kulttuuri-, virkistys- ja liikuntatoiminnassa.

10.2 Toimenpide/toimenpiteet

Vammaisneuvosto tekee tiivistä yhteistyötä kunnan kulttuuri-, virkistys- ja vapaa-ajantoimijoiden kanssa, jotta toiminta on kaikille saavutettavaa ja esteetöntä. Lisäksi edistetään vammaisten henkilöiden palveluja. Tarvittaessa laaditaan aloitteita asioiden edistämiseksi.

10.3 Seuranta ja mittarit

Yhteistyön toteutuminen ja mahdolliset laaditut aloitteet.